

1925

Inledning

1925 var den första majdemonstrationen på 35 år utan Hjalmar Branting som hade dött den 24 februari. Branting hedrades under majtåget i Stockholm och nämndes självfallet i majtalen. Han hedrades också i tidskriften *Första Maj*, som också hade Branting som talare som omslagsbild, genom en artikel av Rickard Lindström om Brantings majtal sedan 1890, "Hjalmar Branting och första maj. En överblick".

1. Ur artikel om majdemonstrationen

- Källa: Social-Demokraten 1925-05-02, s. 1, Stark uppslutning kring socialdemokratin den 1:sta maj i år.

[...]

På slaget kl. 3 satte sig demonstrationståget igång och marscherade över Norra Bantorget upp i Barnhusgatan och fram i Adolf Fredriks kyrkogata till Holländaregatan, där avdelning efter avdelning svängde upp förbi Brantings grav och så Kammakaregatan ned till Sveavägen fram mot Kungsgatan. Graven hade smakfullt smyckats med kransar och en häck av rosor. Ett stort antal åskådare hade samlats å kyrkogården och närgränsade gatumynningar.

Det var en värdig och djupt gripande hyllning som ägnades den döde folkhövdingens minne när demonstranterna med tysta spel, sänkta fanor och blottade huvuden skredo förbi griften mellan tysta led av åskådare. Även fjärde avdelningen, som utgjordes av deltagare från Stockholms L. S., tog vägen förbi graven.

Bolsjevikerna däremot gingo, som de förut tillkännagivit att de skulle göra, Adolf Fredriks kyrkogata rakt fram till Sveavägen. Som värdiga "upprorsmän" kunde emellertid kyrkogården icke passeras under tystnad. Under skrän skulle det ske förstås.

[...]

2. Hyllning vid Brantings grav

- Källa: Social-Demokraten 1925-05-02, s.5, En gripande hyllning vid Brantings grav.

Defileringen förbi Hjalmar Brantings grav formade sig till en mycket gripande gärd av aktning för minnet av den, som annars under alla år gått i täten för arbetarnas första-majtåg.

Inne på Adolf Fredriks kyrkogata tystnade musikkåreerna och samtidigt även sorlet bland de många åskådarna, som uppfyllde kyrkogården och angränsande gator, ty ingen kunde undgå att gripas av anblicken av de många tusenden, som nu med blottade huvuden tågade fram mot graven – tyst och försiktigt att man knapp förnam trampet av de mångas fötter.

Graven, där en av familjen Branting nedlagd krans av röda rosor med band, bärande inskriptionen Hjalmar Branting – 1 maj, och en stor röd rosknippa, likaså med röda band, från Stockholms arbetarekommun, inramad av ymnigt blommande provinsrosor, syntes som ett vackert leende, en hälsning till de svarta leden, som sakta marscherade förbi. Hjalmar Branting hörde till de få i vårt land, som alltid inför ett begravningståg eller en grav blotta sitt huvud, och nu kommo alla dessa tusentals demonstranter att spontant följa hans vackra exempel. Ung som gammal tog av sig sin hatt vid passerandet av graven. De tunga, röda fanorna sänktes till hälsning. Många demonstranter nedlade sina majrosor vid graven. Kvinnorna viftade sakta med sina näsdukar. Någon utbrister: "Hövding, ditt minne skall länge leva!"

Åter nya, tysta led och fanor, som sänktes allt under det musikkåreerna i spetsen för den fortsatta marschen höres spela på avstånd.

3. Rickard Lindström Hjalmar Branting och Första Maj. En överblick

- Källa: Första Maj 1925. s. 1-4.

Andra Internationalens första kongress i Paris 1889 beslöt att uppmana arbetarna i alla länder att årligen på en viss dag hålla massdemonstrationer för åttatimmarsdagens genomförande. Då amerikanska arbetarförbundet redan börjat att i detta syfte samla sina skaror på *första maj* tog Pariskongressen fasta på denna dag och upphöjde den till den internationella arbetareklassens främsta högtidsdag. Samlingen skedde för första gången år 1890. Och redan från början var den svenska arbetareklassen med. Demonstrationen i Stockholm fick en storartad anslutning. Jörgen, "som rest mycket och sett stora folksamlingar i utlandet, uppskattade deltagarna till 120,000", läser man i Social-Demokraten dagen efter händelsen.

Jämte de socialistiska talarna uppträdde även borgerliga radikaler, såsom David Bergström och Fridtjuv Berg, som talare på Gärdet denna gång. Från socialdemokraterna var *Hjalmar Branting* huvudtalaren. Hans tal handlade främst om åttatimmarsdagen. Han tog dessutom upp rösträttsfrågan. Det är av stort intresse att lyssna till vad han denna gång sade. En passus i talet löd: "Dessa reaktionärer, som nu i sin dårskap förklara normalarbetsdagen för en socialistisk utopi, de borde votera tacksägelseadresser till dessa möten, som i dag världen runt kräva förkortad arbetstid; ty på att denna vår strävan lyckas, därpå beror om revolutionen som kommer går den gradvisa utvecklingens väg eller skall gå fram som en naturkraft, över blod och ruiner. Vi vilja den förra vägen och därför kräva vi dess förutsättning: möjligheten för arbetareklassen att skaffa sig upplysning och bildning; därför måste denna fordran på kortare arbetstid fram vid sidan av det gamla kravet här i ett efterblivet land på medborgerliga rättigheter, utan vilka allt annat vore av ringa värde."

Hjalmar Branting talade sedan varje år till och med 1897 för Stockholms demonstrerande arbetare på Gärdet. Han talade om normalarbetsdagen, om rösträtten för freden mot militarismen. Social omvårdnad, politisk demokrati, världsfred – ända från början av sin verksamhet inom arbetarerörelsen kämpade han för dessa paroller. Och han var dem trogen till slutet. I alla sina första maj-tal lägger han på sitt mästerliga sätt ut dem.

År 1895 tillspetsades förhållandet mellan Sverge och Norge med anledning av de olycksaliga unionstvisterna högst avsevärt. Hjalmar Branting tog upp frågan i sitt första-maj-tal det året. Han höjde ett varnande finger mot dem här hemma, som under ansvarlös hets mot Norge arbetade på att provocera fram en katastrof. I detta demonstrationstal sade han några ord, som flögo vitt omkring och som livligt

diskuterades: "Skulle det förfärliga verkligen bli allvar, att man ville låta de svenska gevären marschera västerut, så må den som bär ansvaret också säga sig, att måhända nere i samhällets breda lager någon kan falla på tanken att upphäva sig själv till domare och med en kula utan order söka förebygga att tiotusenden kulor på order avfyras för att lemlästa och slakta vänner och bröder."

Denna allvarliga varning kunde icke undgå att göra sitt djupa intryck. "En kula utan order" ... Motståndarna ville i dessa ord se ett hot med terroristiska metoder. Alla som kände Hjalmar Brantings åskådning i politiska ting och hur han fattade arbetareklassens mission, voro naturligtvis på det klara med falskheten i dessa påståenden från reaktionärt håll. Åtal för "uppmaning till våld" följde dock och Branting dömdes av Stockholms rådhusrätt till 3 månaders fängelse. Hovrätten fastställde domen, men Högsta domstolen nedsatte den till 500 kronors böter.

I detta demonstrationstal från år 1895, ett av de mest inspirerade Hjalmar Branting hållit, förekommer en annan sats, som verkligen förtjänar att bringas i åtanke. Talaren kom i sitt tal att beröra, hur man på nationalistiskt håll använde all sin påhittighet för att "uppfinna" en svensk nationaldag. På den tiden fanns ännu ingen dag, som kunde förena hela svenska folket, det var Brantings mening. Men den skulle komma: "*Svenska folkets nationaldag blir den, då det rycker upp som myndigt i de fria folkens led.*"

Borde icke folkhövdingens tanke från första maj för jämnt trettio år sedan tagas upp igen? Det svenska folkets myndighetsdag, den och ingen annan är värd att bli dess nationaldag. Den 17 december 1918 fattade riksdagen det beslut, som för svenska folket öppnade dörren till dess politiska frihet. Det var myndighetsdagen!

År 1898 gav sig Hjalmar Branting för första gången bort från Stockholm första maj. Han talade då i *Eskilstuna*. Året därpå var han åter på Gärdet. 1900 fick landsorten på nytt honom att resa från den kära huvudstaden. Det var *Hälsingborg*, som den gången lyssnade till hans röst.

De båda följande åren voro fyllda av strider. Såväl 1901 som 1902 lyste Branting för skarorna på Gärdet. Det förstnämnda året var försvarsfrågan brännande. Arbetarnas ledare protesterade mot de nya bördorna, men han anvisade de vägar, som skulle göra det lättare för folket att bära dem: att släppa fram de stora medborgaremassorna till fulla politiska rättigheter och att giva den nya försvarsordningen en folklig prägel. 1902, då den politiska storstrejken för rösträttens skull sattes i scen, slungade socialdemokratins främste på första maj sina ljungande ord mot den reaktionära förstockelse, som väl lastat på folket tunga militärbördor, men totalt glömt bort dess krav på rösträtt, som skulle giva det medbestämmande över landets öden och känslan av att det var sitt eget land det skulle försvara.

Södertälje arbetare förfogade över Branting vid 1903 års majfest. Men 1904 stod han åter på Gärdet, för tolfte gången. Rösträtten lät ännu vänta på sig. Men, sade

Branting, "rösträttskravet växer under motståndet till ett krav på författningsrevision". Det kritiska året 1905, unionsupplösningens historiska år, mötte Branting på majdagen *Gävle* arbetare. Det behöver väl icke sägas, att han den gången med all skärpa hävdade parollen: Fred med Norge!

Både 1906 och 1907 var det de trogna Stockholmsarbetarna, som fingo lyssna till den ledare, vilken för varje år allt mera och mera växte in i deras hjärtan. Rösträtt, sociala reformer, avmilitarisering – så lydde alltjämt kraven. 1908 talade Branting i *Nyköping*. Mot de allt mera glupande militaristiska anspråken vände han sig framför allt 1909, då han åter var i Stockholm. Första maj-talet efter storstrejken hölls 1910 för *Sandvikens* arbetare. Då ljödo skärpta kampparoller från ledaren, en avspegling av förhållandena efter den hårda brottningen under storstrejksåret. Icke heller 1911 återfanns Branting bland talarna på Gärdet. Det året var han i *Katrineholm*. Försvarsfrågan, som då var mycket aktuell, utgjorde huvudtemat för hans tal.

1912 var ett triumfens och förhoppningarnas år. Socialdemokratien hade vunnit den stora valsegern föregående höst. Vid sitt tal i Stockholm pekade Branting på de gjorda vinsterna. Men han inskräpte ännu mera det ansvar de medförde. Det kunde nu icke gälla demonstrationspolitik; partiet var moget för politiskt *medarbete* i mycket större utsträckning än förr.

Talet i Stockholm första maj 1913 uppvisar ting av särskilt intresse. Branting tog upp till ingående granskning frågan om socialdemokratins taktik. Särskilt kritiserade han den tyska taktiken under Bebel, pekande på denna makt som aldrig kunde verksamt utvecklas till följd av en konsekvent socialdemokratisk isoleringstaktik. Med största sympati omnämndes Sydtysklands revisionism, och det underströks, att förhållandena i Sydtyskland mera korresponderade mot våra än de nordtyska, de preussiska förhållandena. I detta tal uppehöll sig Branting även utförligt vid det då föreliggande förslaget till folkpensionering, som han varmt rekommenderade till antagande.

År 1914 höll Branting sitt enda första-maj-tal på ett annat lands mark. Det var i *Kristiania*. Den politiska stridens vågor gingo just då särskilt höga här hemma till följd av händelserna efter det beryktade "bondetåget". Vid talet i Kristiania gjorde sig Branting särskild möda att lära de "radikala" norrmännen att förstå den svenska socialdemokratins ställning i försvarsfrågan. Det vore en överdrift att påstå, att alla den erfarna politikernas dåvarande åhörare begrepo vad han hade att säga dem!

Internationalen och kriget var temat för 1915 års majtal i Stockholm. Kraftigt polemiserande mot skriket att Internationalen gjort "bankrutt" påvisade Branting de oerhörda svårigheter av skilda slag, som hade rest sig i vägen för de socialistiska bemödandena att bibehålla freden. Det talet är ett mästerverk av politisk analys i god marxistisk mening.

Första maj 1916 var det *Malmö* arbetares tur att taga hand om hövdingen. Kriget och den svenska demokratins kamp för den ärliga neutraliteten – därom rörde sig Malmötalet.

En av sina mest lysande triumfer såsom talare firade Hjalmar Branting vid majdemonstrationen i Stockholm år 1917. Han höll då det beundransvärda talet *Vågen stiger*, under intrycket av det revolutionära genombrottet i Ryssland 1917 – det var året då de goda borgarna i Stockholm, darrande för den väntade våldsamma revolutionen, med bävan och ängslan för sina dyrbara liv stängde sig inne första maj. Det var året, när Stockholmskonferensen samlades och i majdemonstrationen den gången funnos också världsbekanta socialdemokrater från utlandet: Troelstra, van Kol, Albarda, De Brouckère, Huysmans. Så stora massor som det året samlades, ha varken förr eller senare skådats vid en första maj.

Västerås fick höra Branting år 1918. Han framförde där med starkt eftertryck kravet på den fullständiga rösträtten. Den genomfördes ju även i slutet av samma år. Men Hjalmar Branting, som så många första-maj-dagar framfört kravet på den fulla medborgarrätten, fick icke tillfälle att vid 1919 års demonstrationer fira segern. Han uppehöll sig då vid första maj i Paris med anledning av den pågående fredskonferensen. Första gången sedan år 1890 talade han icke första maj. Men han hindrades ju också av förhållanden, över vilka han själv icke hade någon makt.

Då Hjalmar Branting år 1920 höll sitt maj-tal i Stockholm var han för första gången Sveriges statsminister. Demokratins genombrott hade börjat göra sin verkan. En lång väg var passerad sedan den första demonstrationen år 1890. Den lagstadgade normalarbetsdagen på 8 timmar var uppnådd, tillika med den allmänna rösträtten.

Malmö besöktes på nytt år 1921. Talet berörde huvudsakligen det internationella läget efter kriget. Hjalmar Branting stod då mitt uppe i sina sista levnadsårs stora arbete på internationell mark för freden och rätten. Detta arbete, närmast Genuakonferensen, hindrade honom år 1922 för andra gången att fungera som majtalare.

År 1923 höll han i Stockholm ett briljant tal, där han särskilt skarpt gisslade det borgerliga frisinnets i landet för dess hållning i frågan om arbetslöshetsdirektiven, som hjälpt fram en högerregering till statsrodret efter den folkliga landsregering, vilken från oktober 1921 till april 1923 leddes av Hjalmar Branting själv.

Och i fjol, år 1924, talade Hjalmar Branting för sista gången på Gärdet. "Vi måste bort från kriget", var då hans lösenord. Han slutade sitt tal med följande ord:

"Bland skarorna kring denna talarstol finnas de socialdemokratiska ungdomsföreningarna. De ungas idealitet är en stor tillgång. Väl krävs det också kännedom om de förhållanden, med vilka man ger sig i kast, och väl kommer därför i de olika frågorna att finnas en riktning, som mera betonar idealiteten, och en, som mera ser på det praktiska. Men detta är blott till nytta, ty båda behövas. Må

arbetarerörelsen liksom hittills räkna både män med ideell håg och män med praktisk läggning. Leve arbetarerörelsen, leve socialdemokratien!”

Må de bli hövdingens testamente till de unga inom arbetareklassen, dessa *hans sista ord på hans sista första maj*.

Trettiofem majdemonstrationer upplevde Hjalmar Branting. Vid tjugutvå talade han i Stockholm, vid tio i den svenska landsorten och vid en i Norge. Endast tvenne gånger saknades han på tribunen första maj. Det var under de sista åren, sedan den internationella politiken allt mera lagt beslag på honom.

Hjalmar Brantings förhållande till arbetarnas första-maj-firande framhäver starkt hans obrottsliga trohet mot arbetareklassen och socialismen.

Även på annat sätt än såsom talare vid demonstrationerna medverkade Hjalmar Branting flitigt under alla åren vid dessa majhögtidligheter. Sålunda deltog han i utredigeringen av de allra flesta manifesten och resolutionerna till första maj. Under de tidigaste tjugu åren skötte han väl praktiskt taget ensam om den saken.

I Social-Demokraten skrev han många första-maj-artiklar, som manade fram massorna till uppmarschen. Även i denna publikation, *Första Maj*, Socialdemokratiska arbetarepartiets demonstrationstidning, har han flera gånger medverkat.

Första Maj utkom första gången år 1900. Tidningen inleddes då med en artikel: Rösträtt och värnplikt, kätterska strötankar av Hjalmar Branting. Man stod som nu inför en ”lösning” av försvarsfrågan, samtidigt som frågan om den allmänna rösträtten blev allt mera brännande. Sin principiella ställning i försvarsfrågan angav Branting i denna artikel med följande ord, som ännu i dag ha ofantligt mycket att säga oss: ”Även de som ropa mest högljutt mot all militarism bruka medgiva, när man går dem in på livet, att något slags försvarsväsen måste ett folk ha i den järnålder vi leva uti. Den rena försvarsnihilismen är sekterism. Och allra minst passar den, djupare sett, en kraftigt uppåtsträvande samhällsklass, som känner sig ha framtiden för sig, som rustar sig för att övertaga sitt eget, allt för länge undanhållna arv.

Sveriges rikedomar skola överföras från ett utsugande fåtal i hela svenska folkets besittning, som grundval för hela vår nations materiella välstånd och andliga ordning – det är ju, kort och rakt på sak, den svenska socialdemokratins program. Men därav följer också den självklara förpliktelsen att så slå vakt omkring denna nationalrikedom, att den ej rövas bort av främlingar, medan vi inbördes tvista om vars och ens andel.

Avväpning kan alltså *icke* för närvarande bli vårt militära ideal. Fastmer måste vi sträva till ett *folk i vapen*, en härordning oduglig till anfall, utåt liksom inåt, men desto starkare till försvar, en armé, buren uppe av äkta medborgareanda, men också

utrustad efter militärteknikens krav så långt våra tillgångar medgiva och med tillräcklig övning att varje man är väl förtrogen med sitt vapen.

Men även om detta medgives vara vad vi nu böra sträva till, så ligger det heller ingen reson i att på förhand stämpla övergång till värnpliktsarmé utan annan stam än befälet, som eftergift åt kulturfientlig militarism. Det *kan* bli detta, men då beror det på en god tankes förfuskning, icke på att det måste så vara. Slå ned det specifikt militaristiska varhelst det sticker upp huvudet, slopa krigslagarna i fredstid, slopa obevekligt paradexercisen, förverkliga *vårt* partis gamla tanke: geväret på väggen, lägg alla förberedande övningar till skolan och hemorten, så att kasernen, råhetens och alla lasters plantskola, icke får tid att förgifta den ungdom som där fullbordar och avslutar sin värnplikt – vem vet om icke ett sådant system, ehuru utan tvivel alltid betungande, dock skall bli mera populärt och förtjäna att vara det än de Rappeska 90-dagarna!”

Men skola vi icke ha rösträtt först innan vi gå med på detta, hade frågats från många håll inom arbetareklassen. Branting tager upp denna synpunkt och säger: ”För den medborgareanda, som skall ge vårt nationella självförsvar i nödens stund dess bärande kraft, behövs en social reformpolitik, som lyfter upp de nu tillbakasatta klasserna och ger styvbarnen plats vid sidan av de privilegierade. Men hörnstenen för alla sådana strävanden är den allmänna rösträtten. Därför må vi åter och åter upprepa för dem, som nu sitta vid maktens köttgrytor, att *rösträttsfrågan är vår främsta försvarsfråga*.

Men följer därav att det anstår arbetarna att schackra som hemmansägarna gjort, då de bytt sina grundskatter mot *andras* ökade värnplikt? Passar det en framtidens ledande klass med ideella mål att om sådana ting förklara: affär är affär! Först vår rätt, sedan skola vi gå med på att göra oss dugliga att försvara både den och hela vårt svenska samhälle.

Mig synes, jag må öppet bekänna det, att har man en verklig segerviss tro på arbetareklassens frammarsch, så bör man också känna sig övertygad att rösträttsfrågan blir löst, här liksom i andra länder, utan att därmed behöver förknippas något som ens illviljan kan benämna försvarsvägran. Och oändligt mycket mera än att i politisk finurlighet sammankoppla två, säga vad man vill olikartade frågor, en social och en nationell, tilltalar mig den högsinta anda, som lade Paris' arbetare de orden i munnen: ”vi skänka republiken tre månaders elände.”

Här ha vi ett lysande prov på en över all småsinthet och över alla småskurna spekulationer upphöjd saklig arbetarepolitik. Det var en sådan anda, som gjorde att den Brantingska politiken bar, då allt annat brast. Och en *sådan man* ha motståndarna icke blygts för att tid efter annan kalla en hänsynslös demagog!

I Första Maj år 1901 skriver Hjalmar Branting en artikel om dåvarande situation, som direkt knyter an till föregående års ”kätterska strötankar”. Han protesterar

indignerat mot de maktägandes sätt att vilja avgöra försvarsfrågan. Det skulle icke bliva den folkliga lösningen, det gav allt vid handen. Och den tankegång som sade att "rösträttsfrågan är vår främsta försvarsfråga", den hade icke det ringaste rum i de bestämmandes hjärtan.

Rösträttens första maj – så kallar hövdingen sin artikel i arbetarepartiets demonstrationstidning år 1902. Rösträttskravet överskuggade då också allt annat. Artikelns slutmaning lyder: "Låt 1 maj i år bli *generalmönstringen*. Vid den får ingen felas; var man på sin post. Straxt därpå börja riksdagens avgörande stunder. Då skall det ge sig vilket *allvar*, som ligger bakom Sverges arbetares tusentals mötesresolutioner att rösträtt vilja de ha. Rösträtt, idel rösträtt! "Hela konsten att vinna ett praktiskt resultat", skriver Lassalle, "består i att varje gång koncentrera all kraft på en enda punkt, på den viktigaste punkten". Och han tillägger – ty det var år 1863, några år innan Tysklands arbetare ryckte upp bland fullmyndiga medborgare: – "Sen varken till höger eller vänster, varen *döva* för allt som icke heter allmän och direkt rösträtt eller står i samband därmed eller kan föra dithän". Må *rösträttens 1 maj* bli en dag värdig Sverges arbetareklass, en dag för massornas uppmarsch som aldrig tillförne! Riktigt stora massor spränga lekande lätt de stängsel med vilka de kringgärdas. Skulle då inte hela Sverges arbetarekår kunna få bukt med ett eländigt, snart 40-årigt "streck"? Skam över den, som saknas på sin plats i ledet denna dag. Hell folkfrihetens, den allmänna rösträttens första maj!"

Nästa gång en artikel av Hjalmar Brantings penna återfinnes i Första Maj är år 1905. Åter är det "rösträttseländet" som står i förgrunden. Omöjliga kompromissförslag hota att bliva riksdagens beslut. Full av patos säger här folkets främste: "Sviker här andra kammaren sin solklara plikt att värna de nu rättslösa åtminstone mot nya bojor, blir den Bergerska skamlöshetslagen trots folkets stormande protester genomskad i riksdagen – ja, då ha ni själva så velat, ni dårar, som skapa folkresningar och sedan med stupid och ilsken förvåning se att den, som ni lömskt överfaller, försöker att slå igen! Vi stå nu 1 maj inför avgörandet. Men i alla den väldiga klasskampens växlingar, i storm och i segerjubel, i stillare samlingstider eller i tillfälliga nederlag, överallt och i alla skiften skall ljuda högt den lösen, som 1 maj över hela världen symboliserar: *Leve arbetareklassens orubbliga solidaritet!*"

Det dröjde ända fram till år 1912, innan Hjalmar Branting på nytt tog till orda i Första Maj. Hans ämne är nu: Lagstadgad minimilön, ett socialistiskt genombrott. Den engelska kolgruvestrejken detta år hade framtvingat ett lagstiftningsinitiativ från den liberala regeringen Asquiths sida för att få minimilönens princip lagligen erkänd. Branting hälsar detta med den största glädje såsom ett framsteg, som "till hela sin tankegång hör hemma inom socialismens marker". Han anser det vara "en ny fas av socialismens inryckning mitt i det bestående borgerliga samhället, som denna lag inleder". Vidare utvecklande sin tankegång, säger Branting, att "minimilönen är,

logiskt sett, blott en annan sida av kravet på lagskyddad mänsklig arbetsdag. Ty var och en måste säga sig, att hela den avgörande argumentation, som kräver 8-timmarsdag med hänsyn till släktets skydd mot ett degenererande överarbete, blir värdelös om den icke har såsom tyst förutsättning, att på dessa 8-timmars arbete skall också kunna åstadkommas en tillräcklig daglön.”

Även om man beträffande den lagstadgade minimilönens möjlighet och önskvärdhet kan hysa en annan mening än den som i denna artikel är uttryckt, måste man i densamma se ett värtaligt vittnesbörd för den varma medkänsla för de smås och ekonomiskt otryggas sak, som alltid besjälade Branting. Hans aldrig vilande kamp för en bättre social vård om människorna är det som här velat söka sig ut på ett nytt fält.

Vårtecken – som man ej vill se. Så hette Hjalmar Brantings sista artikel i Första Maj. Den skrevs 1924. Måhända var detta den allra sista tidningsartikeln ur hans penna. Det var vår ännu olösta försvarsfråga, som kom hövdingen att yttra sig. Han summerade ihop ljusstecknen i världen och fick fram en annan bild än högerns olyckskorpars. Ljusningen kan icke med någon rimlighet bestridas, framhöll Branting, som dock hade mera kännedom om det *verkliga* läget i världen än någon annan svensk politiker. Och han sporde: ”Är det då någon reson i att Sverges folk skall för den närmaste tiden ordna sitt försvarsväsen utan ringaste hänsyn till denna bättring i världsläget?”

Frågan är lika aktuell i dag i samband med den allt häftigare försvarsdiskussionen. Hjalmar Branting ville vänsterlösning i nedrustningens tecken. Hans ansvarskänsla mot land och folk tillrådde honom detta steg. Må det också kunna tagas!

Anm. Kursiveringarna motsvarar spärrning i artikeln.